

VRTEC.

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

št. 12.

Ljubljana, dne 1. decembra 1915.

Leto 45.

SVETA NOČ.

Prinesli angelci z nebes
so sveto noč,
na svet spremili Detece,
krasno pojoč:

»Bogu v višavah slava
naj veselo se glasi,
trpin na zemlji pa naj mir
in srečo zadobi...«

In zažarelo je nebo,
svet zastrmel —
in tisto noč v očeh solze
sem jaz imel...

Jakob Soklič.

SANKE.

Oj sanke, oj sanke,
le zopet na dan;
že bele so strehe,
planina, ravan.

Počile poleti
ste vendar dovolj —
drugače razjedel
vas črv bo in molj.

Vas vzamemo tja gor
na strmi breg;
tam rušo pokriva
premrzli sneg.

Zdrčimo v dolino
kot blisk in vihar,
če kdo se pa zvrne,
nam prav nič ni mar.

Vekoslav Poljanec.

NA SVETI VEČER.

Mrzel veter je bril od severa; drevje, vse golo, se je stresalo, z odrtih krivih vej se je usipal sneg, suh in droban kakor pepel. Če je stopil človek na cesto, je rezko zaškripalo; zakaj zgornje plasti snega, ki je bil mestoma do kolen visok, se je držala tenka ledena, lahko lomljiva skorja.

Proti večeru je šlo, nebo je bilo sijajnomodro, solnce pa je svetilo s hladnim bleskom — in tedaj se je odpravil iz revne kajže koncu vasi majhen kuštrav fantiček, Zdenko, da si nabere v gozdu mahu. Bil je namreč sveti večer, Zdenko pa ni imel doma nič mahu, ki se rabi za to, da se postavljajo nanj pastirci in ovce. Žvižgaje je krenil Zdenko po zasneženi poti proti gozdu; sladkost svetega večera je tiho šla skozi njegovo srce in ga je mehkobno omamljala... Zasnežena polja okrog njega so počivala in snivala, livade so molčale, v gajih in logih, kjer je bilo spomladi zmerom toliko veselega ptičjega petja, je bilo vse kakor izumrlo. Posebno samotno je bilo na holmu za vasjo, kjer so se sanjave jelke in smreke šibile pod težo snega ter povešale svoje veje nizko k tлом. Kadar je zapihal skozi gozd veter, je zapihal skrivnostno in tajinstveno; nato se je sneg tiho usul z jelk, veje so nalahko vztrepetale — in zopet je bilo na holmu vse tiho. Samo časih so se vršaje vzdignile daleč onkraj gozdovja črne jate vran in kavk, letele nizko preko holma, krožile nad široko, z blestečim snegom pokrito dolino, in izgubile naposled krakajoč proti južni strani. In še večja samota je zavladala potem vsenaokrog... Počasi se je ta samota zarila tudi v Zdenkovo srce, počasi je postajalo dečku hudo, prišla se ga je otožnost, in le še malo je ostalo v njegovem srcu tiste prejšnje sladkosti, ki jo podeljuje vsakemu človeku sveti večer... Toda ne — ne samota gozda, vse drugačna samota je bila, ki je dečku grenila veselje.

Sredi tihega gozda je Zdenko hipoma obstal in se zamislil... In ne hote se je dečku utrnila solza iz oči... Kje si, ljubi oče, kje, predragi brat?... Obadva se vojskujeta daleč daleč, oče na južnem, bratec na severnem bojišču. In Zdenko je prenehal žvižgati in zajokal je... Žalostni božični prazniki, ker od nikoder ni vaju, ljubi oče in predragi brat!... In še bolj je postalo dečku hudo, še bolj so lile solze po njegovih napetih licih navzdol.

Natrgal si je mahu, del ga v košarico, ki jo je imel s seboj, in nato se je vrnil s holma nazaj proti domu. V veliki domači sobi je bila napravila mati že luč, kajti zunaj se je pričelo hitro nočiti in se je naposled docela stemnilo. Zdenko je stopil v kot in je začel delati jaslice; najprvo je postavil na tisto trioglato deščico leseni, s pozlačenim papirjem ozaljšani hlevček, v katerem sta se poleg svetega Jožefa in Marije sklanjala nad božjim Detetom majhen siv osliček in ravnotako prijazen voliček; potem je natla-

čil Zdenko okrog hlevčka mahu, začel je delati hribček, ki je bil ves zelen, in po tem zelenem hribčku je pričel postavljati drevesa, košate lipe in visoke palme, pod lipami in pod palmami pa pastirce in ovce, konje, osle in dvovrbe kamele, na katerih so sedeli sključeno, na rokah in pod pazduho bogate darove, tujci iz daljnih jutrovih dežel, v obraze kosmati, v lica očrneli in zagoreli od južnega solnca; pa tudi pisani roj pastircev je bil z darovi, namenjenimi malemu Jezusčku, ves preobložen; okrog vratu so imeli ovite ovce in so hodili globoko upognjeni, kmetice so nosile na glavah težke jerbace, polne sočivja in kruha, in še razni drugi pastirci so imeli svoje korake namerjene proti hlevčku in so držali na rokah mala bela jagnjeta, da jih bodo darovali božjemu Odrešeniku... Tako je hitelo vse proti hlevčku, vse je bilo obrnjeno proti jaslicam in vse je bilo svečano-tajinstveno in vendar živahno veselo, in vse je oblival čar nebeške radosti — pastirce in pastirice in kmete in kmetice in jezdece iz jutrovih dežel. — Bleščeča zvezda se je nad hlevčkom prijazno zibala in se vrtela. Zdenko je obesil poleg treh angelov, ki so se vrteli na tankih nitih pod stropom, nad štalico, tudi še dva rumena ptička iz voska; tako lepa sta bila ta dva ptička in tako prijazna — kakor dva ponosna zlata kraljička sta se lesketala na vsaki strani štalice in sta stražila Jezusčka, ki je ležal na slami v bornih jaslicah... Tako je delal Zdenko jaslice; toda zdelo se mu je, da mu to delo nič kaj posebno ne gre izpod rok... Sredi dela namreč se je nenadoma ozrl:

»Mama!... Eh, Janeza manjka, Janeza... ta je znal pastirce še najlepše postaviti... Meni pa še ovce načajajo — kar nobena ne mara stati tako, kakor bi jaz rad...«

Mati si je naskrivoma otrla solzo iz oči.

»Kar potrpi, Zdenko! Bo že Bog vse tako naredil, da bo prav in dobro... Enkrat bo vojske gotovo konec — in takrat bomo praznovali vsi skupaj lep Božič, da lepšega še nikdar ni bilo...«

Tedaj je prišla v sobo Zdenkova sestra Mina, že bolj priletna, z malo premočnimi in prevelikimi zgornjimi čeljustmi in s težkima lopatastima rokama, ozrla se je na Zdenka v kotu, zmajala z glavo in navsezadnje nekaj zažodrnjala.

»Ti boš slabo napravil jaslice, ti Zdenko, to ti pravim...«

»Saj sem že rekel, da manjka Janeza!« — ji je odgovoril brat.

Mina si je uprla roki v bok, široko pogledala, nato pa trikrat zaporedoma pomežikala z očmi, kakor da ne more prenesti svetlobe.

»In očeta!« — je pristavila za Zdenkom. »Drugače je bilo lani in druga leta poprej, vse drugače... Ej, saj pravim!...«

In obrisala si je s predpasnikom solze na obrazu.

Zdenko pa se je med težkim kihanjem, ki ga je tisti čas napadlo — jedel je bil namreč popoldne kostanj — obrnil nazaj v kot in delal jaslice naprej. Nad hlevčkom je obesil še dva ljubka svetla angelčka, ki sta se z glavama skoraj dotikala drug drugega ter držala vsak z eno roko nad štalico raztegnjen bel trak, kjer je stalo zapisano z zlatimi črkami: »Gloria

in excelsis Deo!» — Potem je našgal sveče okrog hlevčka in pa tisto rdečkasto lučko je prižgal, — rdečkasto lučko, ki je zmerom o Božiču tako lepo svetila pred jaslami in dajala tudi sobi s svojo rdečkasto svetlobo poseben čar... čar svetega večera. Naposled je pa še pribil čisto nov prtiček v kot. Ta prtiček je napravila teta Uština za petnajst krajcarjev; iz pozlačenega papirja izrezane rože, in dvoje ptičkov iz plavega papirja, črke pa srebrne — vse to je dajalo ličnemu prtičku posebno lepoto. Ko je bilo vse v redu, je skočil Zdenko z mize, kjer je bil do zdaj stal, nazaj na tla, obstal sredi sobe in pogledal na svoje delo.

»Res, lepše je znal napraviti Janez... vse lepše!« — je glasno preudaril deček. »Poglej, Mina, tista-le angelčka nad štalico — kako se zibljeta in vrtita, namesto da bi visela mirno!... In tista visoka kamela tam pod hribčkom se bo vsak hip zvrnila... Pa še poglej, Mina, tisto kmetico, ki nese ovco okrog vratu ovito, — kako se nagiblje, ubožica, kako že kima z glavo in s svojim neprijetnim bremenom na grbi — zdajzdaj se bo prekucnila na kolena...«

Bilo je že pozno. Mati je prinesla v sobo troje čaš vročega čaja, vsi trije so sedli za mizo, da se pogovoré kaj lepega. Pred polnočnico niso hoteli iti nikamor v vas gledat, kakšne jaslíce imajo v tej, kakšne zopet v oni hiši. Tudi pričakovali niso nikogar, še Dobrevoljčeve Reze ne, četudi je bila obljubila že zjutraj, da se bo zvečer oglasila pri njih. Sami so sedeli za mizo, biti so hoteli popolnoma sami s svojo žalostjo, ki jih je navdajala.

»Žalosten sveti večer!« — je zavzdihnil naenkrat Zdenko in si je podprl glavo z dlanmi.

»Drugače je bilo časih!« — je zatarnala nepotrpežljiva Mina.

»Bo že Bog vse obrnil na bolje!« — je upala mati, in njen glas se je tresel ravno tako kakor njene zgrbančene ustne. Revica je bila stara in izdelana, njena lica so bila vela, in izmučeno so zrlé njene sive oči; prišla je, ubožica, za čašo, izpila je čaj popolnoma, in s tresočo roko je postavila prazno čašo nazaj na mizo. Čaj jo je nekoliko pokrepčal; njene oči so se ozrle bolj živahno po sobi, njena lica so se rahlo napela, in ko je zopet začela govoriti, je bil njen glas veliko mehkejši in prožnejši kot pa navadno. A prave veselosti ni bilo pri nikomur, ne pri materi, ne pri Mini in ne pri Zdenku; kakor môra je ležal na njihovih dušah čut osamelosti, čut, da ni pri mizi očeta in Janeza, da sta obadva zdaj-le, v tem trenutku, ko sedé oni sami za mizo in pijó čaj, daleč na bojišču, morda ravno v strelskih jarkih, v blatu in dežju in snegu, brez vsega tega, kar nazivljemo za potrebno...

»Zapojmo!« — je šepnil Zdenko; a ne mati, ne Mina ga nista čuli, tako sta bili zatcpljeni vsaka v svoje žalostne misli.

Soba je bila prostorna in velika, dišalo je v njej po kadilu kakor v cerkvi, lučka pred jaslami v kotu je prijazno mežikala in rdečkasto svetila kakor vsako leto, na mizi, lepo z belim prtom pregrnjeni, je ležal poprtnik. — Toda tistega tako blagega, sladkega duha, ki je vel druga leta

tačas v hiši, ni bilo zdaj nikjer več. Zdenku se je zdela soba prevelika samo za tri osebe; bilo mu je, kakor da stoji kje v ogromni dvorani, sam in tih, zamišljen in otožen... Kje sta oče, ljubi oče, kje brat, predragi brat?...

»Da bi prišla vsaj Dobrevolčeva Reza!« — je zaželela Mina in mahnila z roko po muhi, ki ji je hotela sestiti na nos. »Potem bi ne bilo tako dolgočasno...«

»Pa je ne bo!« — je rekla mati. »Reza rada obljubi, pa tudi rada pozabi!«

Zdenku se je zazdehalo.

»Ne pogovarjajmo se o Rezi, — samo tega nikar!« — je svetoval. »Ampak zapojmo rajši, zapojmo, pa bomo postali veseli!«

Mati in Mina sta ga začudeno pogledali.

»Pa dajmo, Zdenko! Saj božično petje je tako mило in tolažilno.« In mati je začela najprvo, z lepim, visokim, nekoliko tresočim glasom:

Své-é-ta noč,
blá-á-ažena noč,
vse že spí...
— — — — —

Za materjo sta zapela še Mina in Zdenko, in lepa svetonočna pesem se je mehkožno razlegala križem sobe. Dolgo so peli; sladki glasovi, ki so drhteli v sobi, so se lepo spajali z rdečkastim mežikanjem lučke pred jaslícami in z vso ubrano svečanostjo svetega večera. Toda iz vseh pesmi je zvenela otožnost...

Ko so prenehali peti, so stopile vsem solze v oči, mati pa si je skrila obraz v predpasnik in je tiho zaihtela. Vsakdo izmed njih je vedel, kaj se vrši v duši njegovega bližnjega, zato ni nihče nič izpraševal...

Do polnočnice ni bilo več daleč. Vstali so od mize vsi trije in so se začeli preoblačevati v nedeljske obleke. Ker Reze še vedno ni bilo od nikoder, je prižgala mati leščerbo, Mina se je zavila v ruto, Zdenko pa si je zavihn timer od sukne ter si potisnil kučmo globoko na oči — in stopili so iz hiše na plano, da se odpravijo v hrib k polnočnici.

Noč je bila svetla in jasna, zvezde na nebu so migljale in lepo žarele. Še vedno je pihala od severa mrzla sapa; z drevja se je zdajpazdaj hipoma in šumoma usul na tla sneg... Sicer je bilo daleč naokrog vse mirno in tiho...

Mati je stopala naprej in je svetila; za njo je korakala s težkimi koraki Mina, da je pod njenimi nogami venomer rezko hreščalo in se udiralo; čisto zadaj pa je stopical Zdenko. Leščerba je slabo svetila, toliko bolj pa se je bleščala okrog njih belina zasneženih polj, kadarkoli so dospeli izmed drevja na prosto plan. Molčé so stopali vsi trije po ozki stezi v hrib, molčé kakor troje tajinstvenih skrivnostnih popotnikov, ki hodijo upognjeni do kolen s težko, neutješljivo bôljo v svojih srcih...

Samotne jelke in smreke na holmu so se tedaj za hip vzdramile in zavzdihnile kakor v sanjah. Molčéčim trem popotnikom po hribu navzgor

pa je bilo, kakor da je prišel ta vzdih iz daljne daljave, od tam, kjer se vojskujeta oče in bratec... Zavzdihnila sta pač v daljni daljavi oče in bratec ter si zaželela domov, ker je zdaj sveti večer... In še bolj so se sključili vsi trije, mati, Mina in Zdenko, hiteli so globoko upognjeni naprej v hrib, in še bolj so padale na nje sence ter jih zavijale v skrivnostno tajinstvenost in v žalost, ki je ležala v njihovih dušah...

O božje Dete, Kralj miru, utolaži žalostna srca!

Cvetinimirski.

SVETA NOČ.

E po štiridesetih letih se spominjam iz svojih otroških let na majhno pravljico o rojstvu Jezusovem, ki mi jo je babica pripovedovala. In kar miha me, da jo še enkrat povem.

Bilo je o Božiču. Vsi so se odpeljali v cerkev, razen babice in mene. Mislim, da sva bili v celi hiši prav sami doma. Midve nisva mogli, ker je bila ena premlada, druga pa prestara. Obe sva bili prav žalostni, ker nama ni bilo dano slišati božično pesem in gledati lučice pri polnočnici. Pa ko sva tako sedeli v svoji samoti, je začela babica pripovedovati:

»Živel je mož, ki je odšel v temno noč, da bi dobil na posodo iskro ognja. Šel je od hiše do hiše, trkal in prosil: »Zlati ljudje moji, pomagajte mi! Ravnokar mi je žena povila dete, zanetiti moram ogenj, da ogrejem njo in detece.«

Noč pa je bila globoka, vse je spalo, nihče ga ni čul.

Mož pa je hodil in hodil. Naposled je zagledal tam daleč na obzorju ognjen žar. Krenil je v tisto smer in videl, da pod milim nebom gori ogenj. Tropa belih ovac je ležala okoli ognja in spala in postaren pastir je bdel nad čedo.

Ko pa je prišel mož, ki si je hotel izposoditi iskro ognja, do ovac, je zagledal, da so ležali pastirju pri nogah trije veliki psi in spali. Vsi trije so se prebudili, ko se je mož približal. Odprli so svoja široka žrela in začeli lajati. A čudo prečudno, najmanjšega glasu ni bilo slišati. Mož je videl, kako se jim ježi dlaka na hrbtu, videl, kako se jim iskrijo ostri, beli zobje v ognjenem žaru, in kako so se vrgli vanj. Čutil je, kako ga je eden zagrabil za nogo, drugi za roko, in da se mu je eden obesil na tilnik. Ali čeljusti in zobje, s katerimi so ga hoteli psi popadati, jim niso bili poslušni, in mož ni trpel najmanjše škode.

Že je hotel naprej, da bi našel, kar je potreboval. Ali ovce so ležale tako na gosto druga pri drugi, hrbet ob hrbtu, da ni mogel naprej. Tedaj

je stopal mož živalim na hrbte in je korakal preko njih proti ognju. In niti ena ovčica se ni predramila, niti ena se ni zgenila.«

Do tu je babica lahko nemoteno pripovedovala, ali zdaj se nisem mogla kar nič več premagovati, da ne bi vprašala: »Kako da se niso izognile, babica?« sem vprašala. »Bom precej povedala,« je odgovorila babica in pripovedovala pravljico naprej.

»Ko je bil mož že skoraj pri ognju, je pastir glavo vzravnal. Bil vam je to čmeren starec, trd do vseh ljudi. Ko je zagledal prihajajočega tujca, je pograbil dolgo, ošpičeno krepelo, ki ga je imel, kadar je pasel čedo, pa ga je porinil proti onemu. Krepelo je zasikalo in zletelo naravnost proti možu, ali preden ga je moglo zadeti, se je ognilo v stran in završelo mimo njega daleč preko polja.«

Ko je babica prišla do tukaj, sem jo zopet prekinila: »Babica, zakaj pa ni hotelo krepelo udariti moža?« Babica ni odgovorila in je pripovedovala dalje.

»Zdaj je stopil mož k pastirju in mu rekel: »Priatelj ti dragi, pomagaj mi in posodi mi iskro ognja. Ravnokar je žena povila detece, zanetiti moram ogenj, da ogrejem njo in detece.«

Pastir bi bil najrajši rekel: »Ne!«

Pa ko je pomislil, da niso mogli možu nič psi, da se mu ovce niso ognile, in da ga njegovo krepelo ni maralo zadeti, mu je bilo nekam tesno, in tujcu ni mogel odreči, za kar je prosil.

»Vzemi, kolikor potrebuješ,« je rekel starec.

Ogenj je bil pa skoraj že dogorel. Nobenega polenca in nobene vejice ni bilo več, ampak sama žerjavica. Mož pa ni imel ne lopatice, ne ponvice, v kateri bi lahko s seboj vzel žareče oglje.

Ko je pastir to videl, je rekel zopet: »Vzemi, kolikor potrebuješ.«

In že je bil vesel, da mož ne more s seboj vzeti ognja. Ali mož se je sklonil, nabral oglja z golimi rokami iz pepela in ga metal v svoj plašč. In žareče oglje ni prežgalo niti njegove roke, niti njegovega plašča, in mož ga je vzel s seboj kakor orehe in jabolka.«

Ali tedaj sem jo v tretje prekinila:

»Babica, zakaj pa žareče oglje moža ni peklo?«

»Boš že slišala,« je odgovorila babica, pa pripovedovala naprej.

»Ko je pastir, čmerni starec, vse to videl, se je začel čuditi sam pri sebi: »Joj, kakšna noč je vendar to, ko psi ne koljejo, ovce se ne plašijo, krepelo ne ubija, ogenj ne pali?«

In poklical je tujca nazaj ter ga je vprašal: »I, kakšna noč je vendar nocoj? In kako to, da tebi izkazujejo vse reči usmiljenost?«

Tedaj mu je odgovoril mož: »Jaz ti ne morem povedati, če sam ne vidiš!«

In hitel je naprej svojo pot, da bi brž zanetil ogenj in zakuril ženi in detetu.

A tedaj je pastir sklenil, da ne pusti z oči moža, dokler ne izve, kaj to pomeni. Vstal je in šel za njim, dokler ni prišel tja, kjer je bil tujec doma.

Slava Bna višavah!

In tedaj je videl pastir, da mož še kočice nima, da bi prebival v njej, ampak žena njegova in dete sta ležala v skalnati špilji, kjer ni bilo nobene reči razen golih, mrzlih skalnatih sten.

Pastir je mislil, da bo bore nedolžno dete v duplini zmrznilo.

Dasi je bil mož trd, ga je to vendar genilo, in odločil se je, da bo detetu pomagal.

In snel je z rame svojo torbo in privlekel iz nje mehko belo ovčjo volno. Ponudil jo je tujemu možu ter rekel, da bi na njej postlal detetu.

Ali v tem trenutku, ko je pokazal, da more bití tudi on usmiljen, so se mu odprle oči in videl je, česar prej ni mogel videti, in slišal je, česar prej ni mogel slišati.

Videl je, da je krog njeega stal gost kolobar angelčkov v srebrnih krilih.

In sleherni izmed njih je imel v roki harfo in vsi so prepevali z zvonkimi glasovi, da se je to noč rodil Odrešenik, ki bo odrešil svet.

Tedaj je umel, zakaj so bile to noč vse stvari tako blažene, da niso mogle nikogar žaliti. Angelčki pa niso stali samo krog pastirja, ampak on jih je videl povsod. Sedeli so v špilji, sedeli na vrhu in letali pod nebom; prihajali so po cesti v velikih množicah in okoli idoči so postajali in strmeli v Dete.

Vse okoli pa sam vrisk in veselje in godba in spev. Vse to je videl v temni noči, v kateri ni bil mogel prej ničesar zapaziti. In bil je toli srečen, da so se mu oči odprle, da je padel na kolena in zahvaljeval Boga.«

Ko je bila babica prišla do tukaj, je vzdihnila in rekla: »Ali to, kar je videl pastir, vidimo lahko tudi mi, zakaj angeli letajo vsako božično noč pod nebom, samo če jih zapazimo.« In potem je položila babica roko na mojo glavo, pa povzela: »Zapomni si to, zakaj to je tako resnično, kakor jaz gledam tebe, ti pa mene. Ni pa treba zato ne lučic, ne svetilk, ne meseca, ne solnca. So oči, ki umejo gledati veličastvo božje.«

Selma Lagerlöfova — Jožef Gruden.

MIMO JE ŠEL...

labotna luč obseva bolniško sobo. Dva težko ranjena vojaka ležita notri, pripravljena na odhod. Nepremično ležita, moči za pregibe so jima pošle. Le hitro in obteženo dihanje in semintja nemirno begajoče oči naznanjajo izčrpane življenjske sile.

Pri njiju čuje vojak-črnovojnik, zatopljen. Duh po znoju in zdravilih napolnjuje sobo.

Stopil sem k strežniku in ga vprašal, kaj in odkod sta siromaka. Pove mi, da je eden mohamedan iz Bosne, drugi pa katoličan od italijanske meje. Drugi je imel na stolu poleg postelje, kar je nosil s seboj: denarnico, uro, nekaj pisem in droben zapisnik. Tudi nekaj knjig. Te je dobil v bolnišnici in pred par dnevi jih je še bral. Zanimala me je usoda umirajočega.

Skoro vsa pisma mu je pisala mati. V njih je po večkrat omenjala njegova otročiča in njiju pokojno mamico. Sklepal sem iz tega, da je mladi vojak vdovec. Presrčne so bile besede materine, in vedel sem, da so vojaku lajšale napore in trpljenje v hudih urah. Ljubezen do sina-vojaka in materinska skrb za zapuščena otroka je dihala iz vsake vrste teh pisem in iz slednje besede s tresočo roko popisanih listin.

Razvidel sem tudi, da je morala mati bežati z otrokoma pred vojnim viharjem v drugo deželo. Pisala je: »Nad nami že gmrijo topovi, da se trese zemlja in nam strah pretresa mozeg in kosti. Počitka nimamo. Noč je enaka dnevu, le še groznejša. V daljavi gorijo hiše in sela, ki jih je zažgala sovražna roka. Ljudje bežijo v tuje kraje, kot bi jih preganjal zli duh. Tudi mi se odpravljamo. Ne vem, kaj bi vzela s seboj. Vsaka malenkost mi je tako draga, da bom menda jokala za njo celo življenje. Najrajši bi vzela vse; s hišico in njivami, ki jih imam danes veliko rajši kot kdaj prej, bi šla — pa ni mogoče. Zapustiti bomo morali kraje naše sreče in zadovoljnosti, in Bog ve, če jih vidimo še kdaj. Takih gotovo ne. A da bi jih vsaj videli — pa če nam ostane tudi samo opustošena zemlja. Potem jo bomo znali ljubiti še bolj...«

Tako je pisala mati. Iz poznejših pisem je bilo razvidno, da je odšla z otrokoma na štajersko.

V tem času je odšel sin na italijansko mejo. Mati mu je pisala: »Če boš šel mimo naših krajev, ali jih vsaj videl iz daljave, pozdravi jih!«

Pregledoval sem bolnikove zapiske. Imel je zelo lepo in razločno pisavo. Sklepal sem iz tega, da je imel tudi v svojem nevojaškem življenju večkrat opravilo s pisanjem. Bil je morda trgovec ali kaj podobnega. Slednji dan je vpisal kako malenkost v svoj zapisnik. Pogosto tudi malo pomembne dogodke. Vendar me je zanimalo vse, in pregledoval sem dalje. Marsikje se je videlo, da je pisal mož le s težavo, morda na kamnu, na deski, z utrujeno, tresočo roko. Najbolj me je zanimal zapisek s pota na

bojišče. Bral sem: »Danes smo marširali čez gore in doline od jutra do večera. Nisem čutil ne žeje, ne lakote. Niti čutil nisem, kaj nosim. Tako je bila vesela moja duša. V daljavi sem videl znane gore. Poznane so mi bile od otroških let, saj sem zrastel ob vznožju teh planin. Kako težko sem pričakoval, da bi že prišli do naše vasi, ki je nisem videl že toliko časa. Zmračilo se je. Nismo še bili na cilju. Upal sem, da vidim v vasi znan obraz, ki bi mi v par besedah povedal, kako je mojim dragim. A bila je že trda noč, ko smo šli skozi vas. Kako mi je bilo srce! Šli smo mimo pokopališča. Moj oče, moji predniki, znanci in prijatelji spe tam mirno spanje. Moja žena! Stopil bi bil rad tja, naredil križ, pomolil, in bilo bi mi lažje. Samo eno cvetko bi bil utrgal na grobu. Hranil bi jo bil kot drag spomin. In ko bi se vrnil, bi jo bil kazal otrokom in jim pripovedoval, da sem bil na grobu mamičinem.

A ni bilo mogoče. Korakal sem mimo. Nikdar nisem čutil tako živo, kaj sem izgubil. Koliko sanj mora človek pokopati! V bližini je bila moja hiša, a videl je nisem. Vmes je več drugih poslopij. Tam sva sanjala dolge zimske večere s pokojno ženo, kako bova vzgajala svoj rod, nedolžne stvarce. A zdaj je prišlo tako. Ona za vedno, jaz pa v negotovost...

Šli smo mimo cerkve. Velikokrat sem šel tam mimo brez misli. Nisem se spomnil, da sem bil tam notri krščen in da bi jo bil moral imeti celo življenje v visoki časti.

Danes smo šli mimo. Nisem mogel niti trenutek noter. Ozrl sem se parkrat. V daljavi so se še svetila od večne luči razsvetljena okna, in me pozdravljala kot blažen spomin.«

Zapiskov ni več. Mož je prišel znabiti v ogenj, kjer ni imel več časa. Zdaj zijajo te črke vanj... Kam gremo?

Odšel sem zamišljen. Dva dni nato sem bral med umrlimi: I. I., pešec. Nič drugega.

Maksimov.

O BABICI.

Bela rjuha — mrzli sneg
zemljo vso odeva;
v sobi siva babica
nič več ne sameva.

Vsak dan zjutraj in zvečer
deca jo obkroži
in proseče roke k njej
neprestano proži:

»Oj povejte, mamica,
še o kači — vili,
ki je po rešitvi vsa
zašumela v svili!

O očetu, ki imel
zlih sinov petero...

Kak pred Turki branili
dedje so nam vero! —«

In ko babica začne,
slušajo vsi verno:

njen samo se čuje glas,
drugo je vse mirno...

Gnjevoš.

VOLK.

Blizu vasi se je priklatil volk in delal vaščanom veliko škodo. Podavil jim je mnogo ovac in jagnjet. Vaščani so zato sklenili, da ga dobe v pest — naj velja, kar hoče. Lovci in več kmetov se je napotilo v hosto, kjer so domnevali, da se skriva požeruh. Ugledali so ga v globoki dolini, porastli tuintam z gostim grmičevjem, ko je ravno trgal ovco.

Volk zapazi, da gredo nadenj. Brž popusti ovco in zbeži. Lovci in kmetje pa za njim. Dolgo se jim je skrival po grmovju. Ko je pa uvidel, da ga bodo zajeli, zbeži prekanjenec iz gozda naravnost v vas.

Tam skoči čez plot na kmetiško dvorišče, da si kje poišče varen kotiček. Na srečo opazi pasji hlev. Pred njim je ležala veriga z ovratnikom. Brž potakne gobec skozi usnjat ovratnik in zleze pohlevno v pasji hlev.

Lovci pridrve na dvorišča, kamor so videli, da jim je volk ušel. Nikjer ga ni bilo videti. Odhite drugam.

Zveselil se je prekanjeni volk, češ, »zdaj sem rešen.«

Počasi zleze iz pasjega hleva, se zadovoljno pretegne in gleda, kod bi prišel najbliže v gozd, kjer je bil.

Kar pa pride izza vogala domači pes Sultan. Začudeno pogleda, zarenči, plane ves srdit nesramnemu tatu za vrat in ga po hudem boju zadavi.

Tako je prišel grdi prekanjenec vendarle do zaslužka.

Ludovik Koželj.

MIR LJUDEM NA ZEMLJI!

Nocoj
drhtijo srca nešteta.
Nebo
rosi blagoslov
in mir svoj.

Čez plan zasneženo glas zvonov
kot vroča molitev gubi se,
in zdi se,
da hoče v vsak krov
in v vsako srce.

In preden je ura polnoči,
od vseh strani
ljudje
v hram božji hite.
In v vročih molitvah,
v zaupnih prošnjah
tam božjega Sinka časte.

Zapeli so zvonovi,
kot bi k ljubezni novi
nas zavabili . . .
O, da bi spor in srd ljudi
in vse sovrašтво pomirili!

Bojni ples počiva
vseokrog,
smrt se zbala je svetosti
te noči.
O, dobrotni Bog,
Tvoja roka, ki ljubezen
vedno nam deli,
naj doda nam milost tako,
da ne bo zastonj prelita
kri ljudi . . .!

Gnjevoš.

DEKLAMOVANKE.

14. Fabula o »I-a!«

Kravica in dolgoušec¹
sta nekoč sporekla se,
ko oba sta istočasno
kup uzrla travice.

Ostra pravda se je vnela,
vsak je trdil: »Kup je moj!«
Miroljubni sivček prvi
je prekinil hudi boj.

»Čuj me, lakomnežka kruta,«
lisko nagovoril je,
»poiščiva si sodnika,
ki učene je glavé.«

Našla sta pastirja Mihca.
»Ta razsodi naj prepir,
imeniten poznavalec
naših bednih je razmer.«

Potožila sta zaupno
Mihcu težo teh nadlog,
sivček pa je še pristavil:
»Jaz osliček sem ubog.«

A sodnik, pastirček Mihec,
poln šegavih bil je muh,
pa nahrulil je oslička:
»O nesramni ti skopuh!

Naši pridni molzni liski
ne privošči travice — —
Čakaj, čakaj, ti požrešnež,
na vešala prideš še!»

Niso pomagale prošnje,
ne osveteželjni srd,
sivček je izgubil pravdo —
pa odkinkal ves potrt.

Videl je, kako zvijačni
svet vsakogar goljufá,
pa zapretil je osveto
vsega svojega gorjá.

Modro sklenil je naš sivček,
da pregleda sam vse pravo,
preštudira z lastnim umom
paragrafe in postavo.

Pa se mogel ni tako brž
knjig ubožec polotiti,
ker se moral abecede
najpoprej je naučiti.

Dobri striček Zvitorepec²
ga učil je črke brati,
in kar takim učenjakom
drugih je stvari še znati.

Ali z vedeželjnim sivčkom
bile hude so težave,
dolgouhi modrijanek
bil je jako trdo glave.

Vedno isto z Zvitorepcem
sta po cele dni gonila,
a čez noč je trudna pamet
vse v osliču pozabila.

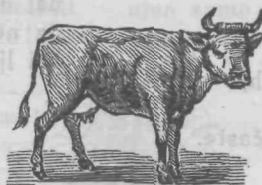
»S tabo nikdar nič ne bo!«
se je končno vjezil striček.
»Križ je, če učen če biti,
komur je ime osliček.«

»Oh, saj znam! I-a, i-a — —«
rekel sivček je veselo.
Stric lisjak pa se nasmehnil:
»Osel ni za umno delo.«

In od takrat dolgoušec
drugega še zdaj ne zna
od vse dolge abecede
kot svoj žalostni: »I-a!«

¹ osel — ² lisjak

Jože Plot.

Listje in cvetje.

Jaslice in božično drevo.

Večkrat se je že stavilo vprašanje: kaj je boljše, jaslice, ali božično drevo? Težko je na to vprašanje točno odgovoriti. Ako pomislimo na to, kaj je Jezus zapustil in sprejel, ko je prišel na svet, bomo gotovo prisodili prednost jaslicam; ako pa mislimo na to, kaj nam je prinesel in podaril, se bomo odločili za božično drevesce.

Jaslice nas živo spominjajo na genljive okoliščine Jezusovega prihoda na svet. Začetnik jaslicam je sv. Francisek Asiški, ki jih je prvi napravil v veliki meri v nekem gozdiču. Ta svetnik je imel posebno v čislh uboštvo in ponižnost. Zato je to najbolj ganiilo njegovo bogoljubno srce, ker se je Jezus tako neizmerno ponižal, da je zapustil nebeško veličastvo in prišel na svet, pa da je bil njegov prihod tako silno preprost in ponižen. Kar ima otrok najubožnejših staršev — svojo otroško posteljico, zibelko — tega Sin božji ni imel. Jasli so bile njegova zibelka in njegovo stanovanje — pastirski hlevček, oboje tuja lastnina! In to v mrzlem zimskem času! Ubožni in preprosti pastirji so bili njegovi prvi znanci, prvi prijatelji.

Pač so jaslice pretresljiva pridiga o krščanski ponižnosti in skromnosti, pa obenem tudi o veseli zadovoljnosti, ki jo naznanja nebeška svetloba in angelsko petje. Božje Dete trpi, a trpi veselo, ker samo hoče tako. Kako lepo se da razlagati pri jaslicah najiminennejši nauk krščanskega življenja: zatajevanje samega sebe! Brez zatajevanja se nihče ne more obvarovati greha, brez zatajevanja si nihče ne more pridobiti čednosti, ne more nihče napredovati v dobrem. Prvi nauk božjega Deteta v jaslicah je opomin: »Kdor hoče priti za mano, naj zataji samega sebe!«

Božično drevo nam pa razjasnjuje milosti in-dobrote, ki nam jih je prinesel božji Zveličar na zemljo. To drevo pomeni Kristusa.

Sv. Janez govori v skrivnem razodetju (22, 2) o »drevesu življenja, ki rodi dva-

najsteri sad in je njega listje zdravje narodom.« Tudi prerok Ezehiel (47, 12) govori o tem drevesu in pravi o njem, da »listje ne bo z njega odletelo in njega sad ne bo pošel«, da »bo njegov sad za živež in njegovo perje za zdravilo.« Drevo življenja je naš Zveličar. Njegovi sadovi in listi so brezštevilne, za vse potrebe zadostne, zdravilne in krepčalne milosti Kristusovega odrešenja; posvečujoča milost božja in dejanske milosti, sveti zakramenti in zakramentali in vse druge dobrote, ki nam jih nudi sv. katoliška Cerkev, in slednjič večno zveličanje v nebesih.

Božično drevo nas spominja onega drevesa v raju, ki je imelo prinesiti srečo in blagor vsemu človeštvu, pa je po krivdi naših prvih staršev prineslo le gorje in bridkost. Zato pa božično drevo še bolj obrača naše misli na drevo svetega križa, ki je na njem Jezus zaslužil vse darove božje milosti, ki nam jih prav lepo predočujejo lučice in raznovrstna okusna in sladka darila, ki vise po vejah.

Da se nam še bolj razjasni ta pomen, se večkrat razobesijo po drevesu še razni verski predmeti n. pr.: križ, kelih, evangelijska knjiga, tri božje čednosti, oko božje, cerkvice itd. Nikakor pa ne kaže razobešati na božičnem drevesu takih reči, ki niso v nobeni zvezi s sveto vero ali so celo smešne.

S tem pojasnilom, upam, je tudi že rešeno moje prvotno vprašanje. Sodba ne more biti drugačna kot ta: oboje — jaslice in drevesce — je vsako po svoje dobro, je izvrstno sredstvo, da se mlada srca ogrejejo za božje Dete. Zato naj napravijo v vsaki družini, kjer je le možno, oboje. Vsaj skromne jaslice si lahko napravi vsaka družina, naj bo še tako revna. Saj ravno ubožnim in trpečim so jaslice velika tolažba.

Poglavitna reč pa, bodisi pri jaslicah ali pred božičnim drevesom, je poleg pouka goreča molitev in pobožno pevanje svetih pesmi.

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Gost.

Goste službe, redke suknje.
Gosta setev žitnice ne razganja.
Gosta selitev pa redka molitev ni prida.
Pogosta družina, sloka živina.
Pogosta hvala je pridnosti slana.

Gostač.

Gostač še polžu lupine ne privošči.

Govor.

Govor je tolmač misli.
Vsak je svojega govora najboljši tolmač.
Govor je moževa slika.
Kratek govor, dober govor. Čim krajši govor, tem boljši.
Vsak govor ne zasluži odgovora.
Brezov govor razume vsako uho.

Reki: Govor, kakor bi ga z vrstico vlekel iz ust. (*Lepo se veže, spretno se razvija misel za mislijo.*)

Govor iztresa iz rokava. (*Lahkotno govori.*)

Njegov govor divja kot splašen konj. (*Prehitro govori.*)

Svoj govor je pozabil osoliti.

Kratkočasnice.

Berač: »O gospod, prosim, podarite mi kaj!« — Gospod: »Nimam nič!« Berač: »Pa pojdite delat! Kaj se pa izprehajate, če nimate nič?«

Prosjak: »Prosim miloščine!« — Gospod: »Meni nihče ničesar ne daruje.« — Prosjak: »I, seveda, če ne beračite!«

V šoli. Katehet je povedal zgodbo o usmiljenem Samaritanu ter vpraša malega dečka: »Kaj bi bil moral storiti duhovnik, ko je zagledal ranjenega Juda?« — Deček odgovori: »Prevideti bi ga moral.« — Ko ga katehet pouči, da tega še ni bilo v stari zavezi, pripomni učenček: »Torej vsaj v sveto oljel!«

Priporočljivo: Mlad človek, sposoben za vse, išče službe, najrajši kot blagajnik.

Rešitev rebusa št. 11.

a) Kaj ješ, Jaka?

b) Jem večkrat goveje meso.

Prav so rešile: Herzog Elika in Slekovec Matilda, učenki VI. razr. II. odd. pri Sv. Križu na Murskem polju; kontesa Festetics, Banski dvor pri Vinici, Hrv.

Odgovor na šaljivo vprašanje 11.

Kašelj se prične s črko **k** in naduha z **n**.

Prav so odgovorili: Šeško Ivan, kmf., Brdo pri Planini na Štaj.; kontesa Festetics Zenka, Banski dvor pri Vinici, Hrv.; Bohanec Svojmir, Razlag Janezek in Črnel Franc, učenci VI. razreda pri Sv. Križu na Murskem polju.

Vabilo na naročbo.

Težave za izdajanje listov v sedanjih razmerah so zelo narastle. Mnogi listi so že morali prenehati ali pa izhajajo neredno. Tudi mi smo v skrbeh. Toda v teh za vzgojo neugodnih časih je dobro mladinsko berilo še posebno potrebno, da se otroci ne zanemarijo in ne podivjajo. Zato nujno prosimo vse prijatelje mladine, naj nas ne zapustijo, marveč po svoji moči podpirajo: naj nam ostanejo zvesti sedanji naročniki in pridobivajo še novih.

Cena „Vrtcu“ in „Angelčku“ je skupno 5 K 20 h; „Angelček“ posebej stane na leto 1 K 20 h. (Ako kdo naroči vsaj 10 izvodov „Angelčka“ skupno, se zniža cena na 1 K.) Naročnina in vsi spisi, namenjeni „Vrtcu“ in „Angelčku“, naj se pošiljajo z naslovom: **Anton Kržič**, c. kr. profesor v pok. v Ljubljani, ali **Uredništvo „Vrtevo“** (Pred škofijo št. 9).

V **Katoliški Bukvarni** se dobivajo tudi še ti-le urednikovi spisi: 1. „Vrtec“, 1906—1915, vezan po 4 K. — 2. „Angelček“ (razen I, II, IV, VIII, IX. in X) vsi tečaji po 1 K vezani. — 3. „Obnovljeni vrtec“, I. zvezek vezan 3 K. — 4. „Nedolžnim srcem“ po 1 K 20 h kart. in 1 K 35 h lično v platnu. — 5. „Osmero blagrov ali nauk o srečnem življenju“, broš. 1 K 60 h, vezan 2 K. — 6. „Vzor-niki prvega sv. obhajila“, v platnu 1 K 60 h, broš. 1 K. — 7. „Zgledi bogoljub-nih otrok“ iz vseh časov krščanstva, trije zvezki, broš. po 60 h. — 8. „Sv. Ger-mana“, zgled krščanske potrpežljivosti, 10 h. — 9. „Molimo!“ ali najimnitnejši nauki o molitvi: I. Kako? II. Zakaj? skupaj 20 h. — 10. „Mala zakladni-ca“. Zbirka krajših molitvic in pobožnosti z obilnimi odpustki, vez. 20 h, broš. 10 h. — 11. „Cerkvena zgodovina“ v platnu 1 K 80 h.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5'20 K, za pol leta 2'60 K. — Uredništvo in upravništvo Pred škofijo št. 9 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje **Ant. Kržič**. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.